

treballs; al contrari, molt sovint aquests arqueòlegs han d'aprofitar les seves vacances per tal de poder realitzar llur treball de recerca. Per aquesta i encara d'altres raons, és freqüent que les intervencions s'hagin de realitzar després del 15 de juliol. I, si això és així, ¿com es pot demanar que hom prevegui el pla de treball per a la campanya de l'any següent, si encara no s'ha produït la de l'any en curs, els resultats de la qual, sens dubte, han d'influir sobre aquell pla?

En resum, massa interrogants per a un decret tan curt i que hauria de ser tan concret, i algunes concepcions —sobretot en relació a la natura dels materials arqueològics dels treballs de prospecció— que l'any 1991 semblen ja arcaïques. Tot i això, ens hem d'alegrar que per fi, i després de sis anys de la publicació de la llei, la normativa de concessió de permisos contempli ja la necessitat d'ordenar les intervencions a partir de plans de recerca amb objectius ben definits i tàctiques explícitament formulades per tal d'assolir-los.

Comentari a les noves disposicions legals sobre excavacions a Catalunya a partir de l'any 1992

Josep M. Fullola

La Conselleria de Cultura de la Generalitat ha cregut oportú publicar els decrets 231/1991, del 28-10-91, sobre les intervencions arqueològiques i l'ordre, també del 28-10-91, que regirà les subvencions per projectes de recerca arqueològica o intervencions arqueològiques puntuals; ambdós documents van ser fets públics al DOG 1.518 del 15-11-91. La *Revista d'Arqueologia de Ponent* em demana un comentari, en el qual penso que es reflecteix el sentir d'una bona part de l'arqueologia del país, de molts companys amb els quals hem comentat aquesta nova normativa. Comentaré, en primer lloc, alguns dels articles, i al final faré algunes reflexions finals generals sobre el decret i l'ordre.

Pel que fa a l'articulat, trobem una gran manca de definició quan, en el 3, parla de la titulació professional i de les institucions que poden donar

suport a les intervencions. En efecte, pel que fa a la titulació se'ns remet a la disposició final primera, on s'especifica que el conseller de Cultura establirà quines són les titulacions adequades; tota la lluita portada des de l'APAE i des de la secció del Col·legi de Doctors i Llicenciats queda en mans de la discreció del conseller, que pot autoritzar que un no arqueòleg sigui el director o el beneficiari d'una autorització d'intervenció arqueològica. Ens sembla que els expedients universitaris centrats en la prehistòria i l'arqueologia, acompanyats de l'experiència imprescindible de camp, haurien de ser els que validessin un professional. En deixar aquesta discreció al conseller, còmoda des del punt de vista de l'Administració, se'ns perjudica a tots els professionals.

Pel que fa a les institucions beneficiàries i avaladores torna a quedar un gran límit d'indefinició, que ja existia en la normativa anterior. N'hi ha que pel seu àmbit general català sembla que ningú no pot discutir que avalin a nivell de tot el país, cas de les universitats; pel que fa als museus, sembla que el consens era abans (i potser ara també, qui ho sap) que podien avalar si tenien un arqueòleg en plantilla, la qual cosa suposava que aquesta persona s'estava avalant a si mateixa. Però encara es poden donar casos més peregrins, i que podrien sotmetre's a discussió amb el Servei d'Arqueologia: posant un exemple totalment hipotètic, podria un museu de la comarca del Montsià avalar una excavació a la vall d'Aran?; s'hauria, per tant, de restringir el territori d'aval dels museus als seus límits jurisdiccional? I quan una entitat local té arqueòlegs en plantilla, pot aquest Servei Municipal avalar excavacions a l'altra punta de Catalunya?

Si passem a l'article 4, sobre la presentació de les sol·licituds, veiem que es cau en una exageració manifesta en els terminis. Sempre hi ha hagut queixes sobre la lentitud de l'Administració en la tramitació dels permisos, i semblava aconsellable que es contemplés un petit avançament en les dates de sol·licitud per donar un marge més gran a la burocràcia. Però la data que apareix a l'article 4 és la del 15 de juliol de l'any anterior; jo em plantejo, com ho haureu fet tots els arqueòlegs del país, què pot posar-se en una sol·licitud per a l'any 1993 si la campanya del 1992 es fa durant la segona quinzena de juliol, l'agost o el setembre, que és quan es concentren més del vuitanta per cent de les actuacions arqueològiques; és possible que ningú dels membres de la Direcció General de Patrimoni Cultural, dins la qual hi ha arqueòlegs, hagi opinat sobre el tema? Podríem haver acceptat el 15 d'octubre, o el primer de novembre, i els casos haguessin estat mínims, però el 15 de juliol sembla fora de tota lògica.

A l'article 5 hi ha un altre dels punts en els quals he insistit sempre que he tingut la possibilitat d'opinar davant la Direcció General. Desapareix la figura del

codirector, que potser havia portat a abusos en els *curricula* i a problemes a l'hora de reclamar memòries i demanar permisos, per exemple quan dos codirectors se separaven i demanaven el permís, cadascú per la seva banda, del mateix jaciment. Aquest raonament em sembla vàlid, que hi hagi un sol director, però em sembla que podria haver-se conservat en el decret la figura del subdirector, que semànticament quedava clar que no era director, però que el podia suplir en el cas d'absències motivades per causes de força major. Tal com ara es troba la normativa, si un director ha d'absentar-se per un temps durant l'excavació, aquesta s'hauria de tancar en no quedar-hi ningú responsable davant una inspecció, un accident o qualsevol altra emergència. I ja no entrem en la qüestió científica, la dels equips que actualment són imprescindibles per endegar una tasca global, està ja superada la figura de l'únic director, i en els permisos haurien d'aparèixer la resta de membres del grup amb responsabilitats científiques en el programa o en l'excavació. Crec que el decret hauria d'haver contemplat la figura del subdirector.

Si passem a l'article 8, apartat b, veurem que se'ns indica l'obligació de siglar totes les peces i restes trobades al jaciment, indicant-hi any de la campanya, referència estratigràfica i número de peça. Per les característiques de molt del material, això resulta totalment impossible i fins i tot gens recomanable per segons quin tipus d'estudis posteriors; estic pensant en els milers de petits rebuigs de talla de sílex que coordinem i guardem i que en els seus escassos mil·límetres no poden físicament admetre totes aquestes dades, i estic pensant també en anàlisis com les traceològiques que des de fa anys fan que molts paleolíticistes guardem cada sílex en una bossa individual perquè no es fregui amb altres sílexs, i marquem la bossa, no l'element lític; hi ha algú que científicament pugui defensar una altra cosa? I abundant en el tema de l'ordre intern d'una excavació, se'ns garanteix d'alguna manera l'ordre en el qual se'ns reclassificarà el material quan vagi a un museu, o ja mai més no podrem tornar a aquest museu amb els nostres inventaris i retrobar una peça que ens interessi al cap d'uns anys?

L'article 10, sobre ajuts del Departament de Cultura, és un dels que ha aixecat més polseguera, tot i que no hi ha gran diferència amb el que havia regit fins el moment. Si fins ara els comentaris podrien ser interpretats com a crítics, en aquest moment crec que l'opció científica o política (potser aquí hi ha el més discutible) de subvencionar o no un programa pot quedar en mans del Departament o de la Conselleria. En aquesta línia hauríem ja d'incidir en el comentari de l'ordre de subvencions, on es marquen unes línies prioritàries durant un trienni; avui totes les convocatòries científiques funcionen així, des de les de les comunitats europees fins a les de beques de Formació del Personal Investigador o els projectes de la Direc-

ció General de Investigación Científica y Técnica, per esmentar-ne uns quants que ens toquen de ple. Les línies prioritàries seran millors o pitjors, però són una opció política i científica de la Direcció General que no em sembla malament i que es troba, com hem vist, en un marc comú i general; cas que s'aconsegueixi la subvenció, normalment parcial, d'un programa de recerca per part de la Generalitat, queda el tema del finançament complementari, que serà un dels factors discriminatoris en moltes ocasions en el futur i que afavorirà els grans equips universitaris en detriment dels investigadors individuals o no enquadrats en programes de recerca. Sembla que aquesta és la idea i l'esperit del decret, discutible des de l'òptica de molts bons professionals que fins ara han anat una mica per lliure i que veuen que se'ls tanquen moltes portes. La integració seria el més fàcil d'aconsellar, però hem de ser conscients dels molts problemes que aquest apartat provocarà.

A l'article 11 es parla de les memòries, i també es poden buscar interpretacions variades pel text. Si els projectes son trianuals, pot interpretar-se que la memòria s'haurà de presentar al cap de dos anys de finalitzar el programa, o, al contrari, s'haurà de fer bianualment, prescindint dels programes? Tampoc no es parla mai de la publicació de les memòries, encara que sembla que es procedirà a la publicació d'informes extensos de cada intervenció, anualment a partir del 1990, cosa que ens permetrà a tots conèixer el que fa tothom a casa nostra. Tot i així, aquest anunciat anuari no pot fer deixar de banda la publicació de les memòries que mereixin veure la llum, que no seran totes les lliurades, però segur que seran més de les que fins ara han merescut l'aplicació de la ridícula quantitat que el Servei d'Arqueologia, a través de la Direcció General, té assignada per publicacions.

Finalment, vull fer esment de l'article 12, on es parla de la inspecció. Per no comprometre's, no es parla de l'obligació d'inspeccionar cadascuna de les intervencions arqueològiques. Els professionals som conscients de la manca de mitjans amb què es troben els arqueòlegs territorials, però si no hi ha una visita al jaciment durant l'excavació, com pot fer-se l'informe preceptiu de cara a la renovació dels permisos? Depenent del territorial que ens caigui en sort, podem veuren's molt ben atesos o abandonats totalment; tots tenim al cap excavacions que duren des de fa cinc anys i el territorial no hi ha posat els peus, o visites a dos jaciments veïns veient-ne un i ignorant el que es trobava dos-cents metres més enllà; crec que s'hauria d'assumir la responsabilitat de les inspeccions incorporant-hi l'obligatorietat.

Pel que fa a l'ordre de subvencions, ja hem parlat de les línies prioritàries, però hi ha un altre aspecte important a comentar. La base 8 de l'annex especifica que la subvenció concedida es farà efectiva, en un 70%, a partir de la concessió de l'ajut, i el 30%

restant quan es justifiquin documentalment les despeses. Això ens obliga tots els professionals a convertir-nos en finançadors d'uns treballs pels quals hem merescut la confiança científica i política de la pròpia Administració; crec que això és un gran pas enrere respecte al que s'havia aconseguit des de l'època inicial, amb el Dr. Josep Guitart com a subdirector general, fins al moment d'en Jordi Peiret com a cap del Servei d'Arqueologia. Hem de pensar que moltes comunitats autònomes van venir a copiar-nos el model de Servei d'Arqueologia que vam implantar, però ara anem enrere en aquest i en d'altres aspectes, com l'econòmic, i aquells que ens van copiar ens passen la mà per la cara. És l'arqueologia un luxe per al país?; l'arqueologia d'urgència, cara per definició, ho és tant com per deixar tan sols 35 milions de pressupost per actuacions programades de cara al 1992?; els qui distribueixen aquestes urgències actuen amb criteris objectius o cauen en subjectivitats difícilment defensables? Com veieu, les preguntes podrien multiplicar-se, i moltes no tindrien resposta.

Potser queda latent en el fons del decret també la intenció de reduir les excavacions programades, cosa que ja s'ha anat fent aquests darrers anys i en la qual gairebé tothom hi està d'acord; deixar cinc o sis programes per cadascun dels cinc períodes esmentats en la disposició addicional de l'ordre de subvencions (Paleolític-paleontologia; Neolític-bronze; Ferro-ibèric-colonitzacions; Món romà; Medieval) no seria il·lògic, però anar a menys que això seria empobrir el país i tallar iniciatives de professionals i institucions capacitats per portar endavant la seva tasca. Tot i així hem de ser conscients que ens trobem en un moment de canvi profund en les relacions professionals de l'arqueòleg amb la realitat social i política en la qual es mou; podíem analitzar el món de les empreses d'excavacions, el dels tallers-escola, el de les urgències, tants i tants que potser faran passar a un segon terme, i qui sap si portaran a la desaparició, l'estructura dins la qual tots ens hem iniciat en les excavacions; el decret i l'ordre que hem comentat influirà sens dubte en el nostre futur, i hem de lluitar perquè sigui de la forma més positiva possible.

Barcelona, 10-02-92

Sensacions contradictòries

Albert López

La redacció d'aquesta revista m'ha convidat a expressar la meua opinió entorn del recent decret sobre excavacions arqueològiques a Catalunya i, si he de dir la veritat, confessaré que aquest text legal, a primera vista fred i prolix com tots, m'ha causat una sèrie de sensacions contradictòries.

Penso que l'aparició mateixa del decret s'ha de rebre amb alegria. Vol dir que el Govern del país es preocupa per l'arqueologia, encara que sigui per reglamentar-la novament, i potser s'hauria de considerar com un detall de fer-ho als deu anys justos de vigència del primer text, com si aquest segon fos una mena de pastís d'aniversari.

En el meu cas, l'alegria del començament va augmentar considerablement en llegir l'article 1 paràgraf a (1a), on es fa referència a les *intervencions* (una mena d'excavacions rares) en el patrimoni arquitectònic. Malgrat el detall de separar aquestes recerques de les excavacions pròpiament dites, crec que és el primer cop que se n'hi reconeix la utilitat i la conveniència. Sembla que la tasca realitzada per la institució en què treballa, la qual ha dut a terme fins ara el noranta per cent d'aquestes investigacions, ha estat reconeguda. Ara només falta que s'animi tothom a fer el mateix.

Malauradament, la tristor comença ben aviat en descobrir que, als ulls del legislador (3 a,b), aquesta mateixa institució —indirectament lloada una mica abans?— és formada per particulars. M'explicaré, com que la Generalitat opina que no treballa en un centre d'investigació arqueològica oficialment reconegut, a la vista del decret, començo a creure que les meves activitats professionals i les del meu equip són en benefici propi o, en el supòsit més favorable, les fem per amor a les ciències. Què diran de tot això els contribuents?

Perquè, en el nou decret, els anomenats particulars no semblen gaire de fiar. Una institució científica —reconeguda, és clar— els ha de convalidar els coneixements arqueològics (3b). A més, gairebé sempre s'han de pagar les excavacions (10 i ordre) i han de demostrar que tenen els mitjans per fer-ho (7.1). Personalment, ja m'esgarrifo de pensar en el dia que hagi d'anar a la Generalitat acompanyat de l'interventor, el dipositari o el secretari de la Diputació, o potser de tots tres, per assegurar la solvència del nostre Servei. De totes maneres, el particular que pugui aconseguir alguna subvenció, després dels senzills tràmits que s'enumeren a